

BORÅS STAD

Budget 2024 - Planeringsunderlag

Överförmyndarnämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Möjligheter, utmaningar och risker - Omvärldsanalys	3
3 Nämndens uppdrag och ansvar	4
3.1 Nämndens grunduppdrag.....	4
3.2 Uppdraget som arbetsgivare	5
3.3 Mänskliga rättigheter	5
3.4 Så här följer nämnden upp sitt uppdrag och ansvar	6
3.5 Samarbeten för att klara nämndens uppdrag och ansvar.....	6
4 Kommunfullmäktiges fokusområden	6
5 Resurser	6
5.1 Resultat	6
5.2 Ekonomiska förutsättningar	6
5.3 Verksamhet 2024	7
6 Investeringar	9
6.1 Investeringar som löper över flera år	9

1 Inledning

Överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet. Huvuduppgiften är att utöva tillsyn över ställföreträdarnas uppdrag som gode män och förvaltare. I ansvarsområdet ingår att i övrigt utreda och handlägga ärenden enligt föräldrabalken.

Huvuddelen av samtliga aktiva ärenden utgörs av vanliga godman- och förvaltarskap med vuxna huvudmän. Resterande ärenden rör bland annat legalt förmynderskap, särskilt förordnade vårdnadshavare samt godmansförordnanden för ensamkommande barn, i jävssituationer och för borttavarande/okända dödsbodelägare.

Antalet ärenden under handläggning inom den största ärendegruppen, vanliga godman- och förvaltarskap med vuxna huvudmän, har under flera år ökat.

År 2024 kommer att innebära utmaningar för Överförmyndarnämnden, både vad gäller ekonomi och personalresurser. Överförmyndarnämnden äskar därför en utökning av budgetramen för verksamhetsåret 2024 enligt följande:

- **270 tkr** som kompensation för höjt prisbasbelopp samt ändrade regler för skattefri milersättning. Arvoden och ersättningar till ställföreträdarna bygger på procentsatser med prisbasbeloppet som utgångspunkt. Prisbasbeloppet har åren 2022 till 2024 höjts med cirka 8-9 procent varje år.
- **60 tkr** för ökade driftskostnader hos Dataservice samt supportkostnader till följd av pågående digitaliseringsprojekt.
- **800 tkr** för en handläggartjänst på heltid med uppgift att granska ställföreträdarnas ekonomiska redovisningar och därmed göra det möjligt att klara granskningsuppgiften inom den tid lagen och Justitieombudsmannen, JO, kräver.

Mer om utmaningarna och äskandena finns att läsa i avsnittet Verksamhet 2024.

2 Möjligheter, utmaningar och risker - Omvärldsanalys

En utmaning att rekrytera ställföreträdare

En av Överförmyndarnämndens största utmaningar är att rekrytera personer som kan ta uppdrag som ställföreträdare, det vill säga god man, förvaltare eller förmyndare. Rekryteringsfrågan är ett nationellt problem. Nämnden bedömer att trenden med allt fler antal ärenden under handläggning inom ärendegruppen godman- och förvaltarskap för vuxna kommer att fortsätta även under år 2024. Allt tyder på en fortsatt ökningen av andel svårt psykiskt sjuka, personer med missbruksproblem och huvudmän under 65 år. Dessa ärenden är ofta mycket komplexa och kräver omfattande handläggning. Det är därför en stor utmaning att få en lämplig person att vilja ta ett sådant uppdrag. Ett uppdrag som ställföreträdare är i grunden ideellt och ska kunna skötas på fritiden. Många gånger tvingas dock ställföreträdarna att sköta uppdragen under kanske arbetstid, vilket gör att många även drar för att ta förhållandevis enkla uppdrag. Förändringar inom socialtjänsten med indragna eller förändrade insatser påverkar i höjande riktning antalet ärenden hos nämnden. Andelen äldre personer i Borås Stad fortsätter att öka och på sikt därmed även antalet ärenden. Ökat antal ärenden innebär naturligtvis också en ökad arbetsbelastning för personalen.

En möjlig åtgärd för att få fler att bli intresserade av att ta uppdrag skulle vara att höja ersättningen, vilket dock skulle öka nämndens kostnader. Nämnden kan också komma att, i likhet med flera andra överförmyndarverksamheter runt om i landet, tvingas anlita mer eller mindre professionella företagsanknutna ställföreträdare. En sådan ställföreträdare kostar betydligt mer än vad SKR:s riktlinjer anger för arvoden och ersättningar.

Just arvoden och ersättningar till ställföreträdarna är en ekonomisk osäkerhetsfaktor. Nämndens arvodesbestämmelser, som utgår från SKR:s riktlinjer, bygger på procentsatser på prisbasbeloppet.

Detta belopp har höjts kraftigt för åren 2023 och 2024 med ökade kostnader för nämnden som följd. Till detta kommer att det är först efter att årsräkningarna granskats som det går att avgöra hur mycket nämnden ska betala ut.

Granskning av redovisningshandlingar

En av nämndens viktigaste tillsynsuppgifter är att granska ställföreträdarnas ekonomiska redovisningar. Nämnden har under flera år successivt effektiviserat granskningen, som i grunden är en mycket tidskrävande arbetsuppgift. I takt med att antalet ärenden blir fler ökar antalet redovisningshandlingar att granska. Trots effektiviserad granskningsmetodik är det en mycket stor utmaning för nämnden att klara uppgiften inom rimlig tid. Vid granskningen har nämnden att förhålla sig till de tidsfrister som följer av förvaltningslagen och uttalanden av Justitieombudsmannen, JO. De negativa effekterna av tidsutdräkten är att huvudmännen inte får förvaltningen av sina tillgångar granskade inom rimlig tid och att ställföreträdarna får vänta oacceptabelt länge på sitt arvode. Det senare är också en faktor som i hög grad negativt påverkar ställföreträdarnas vilja att ta ytterligare uppdrag.

Digitalisering

Överförmyndarnämnden strävar efter att digitalisera ärendehantering. Allt fler ställföreträdare efterfrågar en digitalisering för att bland annat lättare kunna redovisa uppdragen och komma ifrån traditionell pappershantering. En digitaliserad ärendehantering är också viktig för att nämnden ska kunna vara en attraktiv arbetsplats för medarbetarna med en mer effektiv verksamhet. En uppdatering av ärendehanteringssystemet har köpts in. Nämnden har under år 2023 arbetat med att sätta det i drift. Arbetet kommer att slutföras under hösten 2023. Nästa steg i digitaliseringsprojektet är att köpa in ett redovisningsverktyg som gör att ställföreträdarna kan lämna in sin redovisning digitalt, vilket kommer att innebära en effektivisering hos såväl ställföreträdare som nämndens personal.

Ensamkommande barn

Enligt Migrationsverkets senast tillgängliga prognos (juli 2023) beräknas det till Sverige komma 500 ensamkommande barn under år 2024 och 650 ensamkommande barn under år 2025. Tillfälliga skyddsbehövande ensamkommande barn från Ukraina beräknas uppgå till 100 under år 2024 och 0 under år 2025. För en stad av Borås storlek kan det betyda färre än tio nya ärenden per år, exklusive ärenden överflyttade från andra kommuner.

Eventuellt kommande lagändringar

I april 2021 lämnade den så kallade *Ställföreträdarutredningen* sitt betänkande med förslag till vissa ändringar i den lagstiftning som rör överförmyndarverksamhet. Enligt utredningen förväntas förslagen, om de genomförs, innebära kostnadsökningar för kommunerna med 200 miljoner kronor. Utredningens förslag tar i stora delar sikte på att öka huvudmannens inflytande samt olika åtgärder för att höja överförmyndarverksamheternas kvalitet. Justitieministern förväntas under hösten 2023 lämna besked om eventuella lagändringar och tidsplanen för dessa.

I juni 2022 presenterades utredningen *Alla tiders föräldraskap - ett stärkt skydd för barns familjeliv*. Utredningen innehåller förslag på ändringar i föräldrabalken som ger Överförmyndarnämnden ytterligare arbetsuppgifter. Det är oklart om och när förslagen kommer att genomföras.

3 Nämndens uppdrag och ansvar

3.1 Nämndens grunduppdrag

Syftet med nämndens verksamhet är att motverka att personer som inte själva kan ta tillvara sin rätt drabbas av rättsförluster. Överförmyndarnämnden fullgör kommunens uppgifter inom överförmyndarverksamheten enligt föräldrabalken, samt vad som i övrigt åvilar överförmyndare eller överförmyndarnämnd enligt annan lag och författning.

Överförmyndarnämnden är en tillsynsmyndighet. Enligt lag måste varje kommun i landet vara

organiserad med en överförmyndare eller Överförmyndarnämnd. Verksamheten är starkt lagstyrd, främst genom bestämmelserna i föräldrabalken. Överförmyndarverksamheten är inte och får inte heller vara en del av socialtjänsten. Nämnden är inte en resurs som staden fritt disponerar och kan därför inte åläggas andra uppgifter än sådana som enligt lag uttryckligen är överförmyndarens uppgift.

När det gäller en ställföreträdarens förvaltning av sin huvudmans ekonomi och egendom krävs Överförmyndarnämndens tillstånd till många av åtgärderna. Det huvudsakliga tillsynsarbetet sker genom granskning av de års- och sluträkningar som lämnas in av ställföreträdare, dvs förmyndare, gode män eller förvaltare.

I övrigt består verksamheten av handläggning av godmanskaps-, förvaltarskaps-, samt förmyndarskapsärenden enligt föräldrabalkens regler. Nämnden har också till uppgift är att rekrytera ställföreträdare som är villiga att ta uppdrag som god man eller förvaltare. Att vara ställföreträdare är i grunden ett ideellt uppdrag. Nämnden är också skyldig att erbjuda ställföreträdare relevant utbildning. Nämnden har även vissa tillsynsuppgifter vad gäller så kallade framtidsfullmakter. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för Överförmyndarnämnden.

För verksamhetens administrativa del och nämndtekniska frågor gäller tillämpliga styrdokument som fastställs av Kommunfullmäktige/kommunstyrelsen.

3.1.1 Så här genomför nämnden sitt grunduppdrag under kommande år

Överförmyndarnämnden kommer att fortsätta arbeta för en effektivisering av handläggningen med bibehållen hög kvalitet. Främsta syftet är att korta handläggningstiderna beträffande såväl den löpande ärendehantering som den mycket resurskrävande granskningen av redovisningshandlingar. Här får också arbetet med digitalisering stor betydelse.

En viktig förutsättning för att nämnden ska kunna fullgöra sitt uppdrag är att hitta personer som vill åta sig det i grunden ideella uppdrag som god man eller förvaltare. Nämnden kommer att fortsätta arbeta för att hitta metoder för en framgångsrik rekrytering.

3.2 Uppdraget som arbetsgivare

Överförmyndarnämnden är en liten arbetsplats med endast nio personer anställda på Överförmyndarenheten. Det innebär att personalfrånvaro och vakanser är mycket kännbara. Verksamheten kräver personal med hög kompetens, framförallt juridisk sådan. En utmaning är att rekrytera personal med rätt kompetens. Lönenivån inom kommunen gör att nämnden inte kan konkurrera med arbetsgivare i exempelvis Göteborg. Nämnden konkurrerar även med andra enheter inom kommunen om sökandena. För att kunna behålla personal försöker nämnden göra arbetsuppgifterna mer omväxlande och se till att medarbetarna får kompetensutbilda sig i en god omfattning.

3.3 Mänskliga rättigheter

Överförmyndarnämndens verksamhet är starkt lagstyrd. De lagar och förordningar som nämnden har att följa är neutrala i förhållande till bland annat ålder, kön, funktionshinder, sexuell läggning och värderingar hos kommunens invånare. Eftersom nämnden inte fördelar några offentliga medel eller på annat sätt bedriver sin verksamhet utifrån könsindelning får budgeten därför anses vara könsneutral. Nämnden följer och värdesätter programmet för mänskliga rättigheter på lokal nivå. Genom det systematiska arbetsmiljöarbetet behandlas frågor kring mänskliga rättigheter. Nämnden har också ett pågående projekt med målet att undersöka om ärenden handläggs olika beroende på egenskaper den hjälpsökande eller ställföreträdaren har.

3.4 Så här följer nämnden upp sitt uppdrag och ansvar

Överförmyndarnämndens grunduppdrag följs upp dels genom presidiemöten, dels genom egna indikatorer. Överförmyndarnämnden består av tre ledamöter samt två ersättare. Nämndens storlek innebär att kommunikationen och kontakten med verksamheten är mycket god och att det även finns tid och möjlighet till diskussioner i samband med nämndmötena. Nämnden sammanträder 11 gånger per år. Presidiet har möte med verksamhetschef minst en gång varje månad.

Även genom den interna kontrollen följer nämnden hur grunduppdraget genomförs.

Nämnden har sedan tidigare fyra egna indikatorer som redovisas vid olika tillfällen under året. Dessa har också tjänat som verksamhetsmål. Nämnden har för avsikt att ändra målen och ändra indikatorerna så att de bättre speglar verksamheten.

3.4.1 Indikatorer

3.5 Samarbeten för att klara nämndens uppdrag och ansvar

Överförmyndarnämndens verksamhet består i princip helt av myndighetsutövning. Av detta följer att möjligheterna att på ett mer ingående sätt samarbeta med andra aktörer är mycket små. Nämnden har dock ett gott samarbete med God mans- och förvaltarföreningen, som organiserar ställföreträdare. Samarbetet innebär främst informationsutbyte. Till detta kommer naturligtvis också goda kontakter med andra aktörer inom Borås Stads organisation.

4 Kommunfullmäktiges fokusområden

5 Resurser

5.1 Resultat

5.1.1 Ekonomiskt sammandrag (Tkr)

Post	Bokslut 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024:1
Summa intäkter	214	180	180	250
Summa kostnader	-8 915	-9 536	-9 536	-9 804
Buffert (endast i budget)	0	-94	-94	-96
Nettokostnader	-8 701	-9 450	-9 450	-9 650
Kommunbidrag	9 200	9 450	9 450	9 650
Resultat jämfört med kommunbidrag	499	0	0	0
Akkumulerat resultat	0	0		0
Nettoinvesteringar				

5.2 Ekonomiska förutsättningar

Överförmyndarnämndens preliminära budgetram för 2024 uppgår till 9 650 tkr. Uppräkningen anges vara 300 tkr men med ett effektiviseringskrav på 1 % på kommunbidraget. Det innebär en ökad ram med 200 tkr jämfört med år 2023. Ramen räknas upp med 3,3 procent för löner och 1,8 procent för

övriga kostnader.

Nämnden har avsatt 1% av kommunbidraget i buffert, vilket motsvarar 96 tkr för oförutsedda kostnader.

Personalomkostnadspålägget (PO-pålägget) ökar till 2024 med 1,22%-enheter, från 45,18 % till 46,40%. Härtill kommer ökade kostnader avseende IT då Servicenämnden aviserat en större höjning.

Det saknas möjlighet till statsbidrag för överförmyndarverksamheten.

Prognosen för 2024 är en budget i balans.

5.3 Verksamhet 2024

Tkr	Bokslut 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024:1
Överförmyndarverksamhet	8 701	9 450	9 450	9 650
Summa	8 701	9 450	9 450	9 650

Överförmyndarnämnden är liten arbetsplats som bedriver enbart kontorsverksamhet. Möjligheterna att omfördela resurser inom verksamheten saknas därför helt.

Handläggningen

Som tidigare nämnts finns inget i dagsläget som talar för att antalet ärenden kommer att minska. Ansökningar från enskilda och anmälningar från myndigheter om behov av ställföreträdare fortsätter att öka. Ökningen av antalet svåra och komplexa godman- eller förvaltare, och svårigheten att rekrytera ställföreträdare till dessa ärenden, innebär att professionella ställföreträdare knutna till företag kan komma att behöva anlitas. Nämnden kan annars inte fullgöra de uppgifter som åligger enligt lag. Nämndens kostnader kommer därmed att öka. Rekryteringsproblemen kan också komma att innebära att nämnden behöver se över möjligheterna att öka nivån för arvoden och ersättningar.

Kostnader för ställföreträdare

Efter personalkostnader är kostnaderna för ställföreträdarnas arvoden och ersättningar den största posten. Enligt lag har ställföreträdare rätt till skäligen ersättning för uppdraget. Nämndens arvodesriktlinjer följer SKR:s rekommendationer. Arvodena baseras på prisbasbeloppet, vilket innebär att en höjning av detta ger högre kostnad för nämnden. Ställföreträdarna arvoderas utifrån det prisbasbelopp som gällde för verksamhetsåret. Det innebär således att ställföreträdarna, efter granskning av de årsräkningar för verksamhetsåret 2023, som lämnas in under år 2024, kommer att arvoderas utifrån det prisbasbelopp som gällde år 2023. Prisbasbeloppet för år 2023 uppgick till 52 500 kronor, vilket var en höjning med 4 200 kronor, eller 8,7 procent jämfört med 2022 års prisbasbelopp. Givet att antalet ärenden är konstant innebär detta att Överförmyndarnämndens kostnader kommer att öka med minst 230 tkr. Till detta kommer att ställföreträdarna i vissa fall har rätt till milersättning för bilresor med den av Skatteverket fastställda beloppet. Beloppet har länge uppgått till 18,50 kronor per mil men ökade år 2023 till 25 kr/mil. Det innebär en ökning av nämndens kostnader med minst 40 tkr.

Till saken hör att prisbasbeloppet för år 2024 har fastställts till 57 300 kronor. Det innebär en höjning med 4 800 kronor, eller 9,1 %. Ställföreträdare som utfört uppdrag under år 2024 och avslutar uppdraget under samma år kommer att arvoderas utifrån detta prisbasbelopp.

Att antalet ärenden ökar och därmed kostnaderna är känt. Däremot är det svårare att vet hur stor ökningen blir. Det går inte med någon större säkerhet säga hur många ärenden som ska arvoderas det kommande året. Faktorer som avgör är exempelvis hur många nya ärenden som kommer in, hur många ärenden som avslutas och ärendenas svårhetsgrad. Dessutom är det först efter att årsräkningarna har granskats som nämnden vet vem som är betalningsskyldig. Lagstadgade beloppsgränser för huvudmannens inkomster och tillgångar avgör om det är huvudmannen själv eller Borås Stad som ska betala arvoden till gode män och förvaltare. Under år 2022 stod huvudmännen för 63 % av det totala

beloppet beslutade ersättningar och Borås Stad för resterande 37 %. Trenden är att stadens andel ökar.

Överförmyndarnämnden äskar en utökning av budgetramen med 270 tkr som kompensation för höjningen av prisbasbeloppet samt höjningen av den skattefria milersättningen.

När det gäller arvoden och ersättningar till gode män för ensamkommande barn har Överförmyndarnämnden ersatts av Individ-och familjeomsorgsnämnden. Överförmyndarnämnden utgår från att den uppgörelsen kommer att gälla även i fortsättningen.

Digitalisering

Arbetet med att digitalisera verksamheten innebär ökade kostnader. Informationssäkerhetsklassningen av innehållet i nämndens ärendehantering innebär mer kostsamma lösningar.

Överförmyndarnämnden äskar en utökning av budgetramen med 60 tkr för ökade driftskostnader hos Dataservice samt supportkostnader hos leverantör till följd av pågående digitaliseringsprojekt.

Granskningsarbetet

Det viktiga granskningsarbetet med granskning av redovisningshandlingar är, som tidigare har nämnts, mycket tidskrävande och kräver med nuvarande personalresurser omprioriteringar av andra viktiga arbetsuppgifter. Möjligheter till omprioriteringar har nu nått en gräns. Nämnden är därför i stort behov av att kunna anställa en person för enbart granskningsuppgiften för att få kontinuitet i arbetet och ha en rimlig möjlighet att klara uppgiften inom den tid lagen och Justitieombudsmannen, JO, kräver.

Överförmyndarnämnden äskar en utökning av budgetramen med 800 tkr för att anställa en granskare av ställföreträdarnas ekonomiska redovisningar.

6 Investeringar

6.1 Investeringar som löper över flera år

Projekt	Godkänd utgift	Utgift tom 2022	Total budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Projekt-status
Digitalt redovisningsverktyg	100	0	0	100	0	0	0	0	0
Summa	100	0	0	100	0	0	0	0	

Förklaring projektstatus

0: Ej påbörjat projekt

1: Förstudie

2: Projektering

3: Investeringen pågår

4: Klart för ekonomisk slutredovisning

Som ett led i arbetet med att digitalisera ärendehantering avser nämnden att köpa ett digitalt redovisningsverktyg som ska effektivisera hantering kring det ekonomiska redovisningar som ställföreträdarna är skyldiga att lämna in. Redovisningsverktyget kommer bland annat att minska den i dag omständliga hanteringen av inlämnade pärmar och mappar. Det kommer också att underlätta för ställföreträdarna som därmed inte kommer att behöva fysiskt besöka överförmyndarens lokaler. Granskningsarbete blir effektivare med minskad pappershantering. Inköpet av den aktuella modulen kostar 100 tkr och nämnden äskar investeringsmedel för detta.